

Доніна А. О., студентка
Лут К. А., к. філол. н., доц.
Запорізький національний технічний університет

ОБРАЗ МИТЦЯ У РОМАНІ Т. МАННА «ДОКТОР ФАУСТУС»

Тема митця та мистецтва була однією з наскрізних у творчості письменника. Образ Адріана Леверкюна відноситься до ряду ключових у сучасній культурі як модель художника ХХ ст.

У першій половині ХХ століття в німецькій літературі отримав великий розвиток так званий «роман про художника», а Т. Манн визначав «Доктор Фаустус» як «роман епохи у вигляді болісного і гріховного життя художника» [1, с. 258]. В романі неодноразово підкреслюється ущербність та вичерпаність сучасного мистецтва. І цей глухий кут, в якому, на думку Т. Манна, знаходиться мистецтво і виявляється перешкодою на шляху Адріана Леверкюна до творчості. Головний герой боїться власного музичного безпліддя, створення нової музики здається йому надважкою, майже неможливою справою. Звідси і йдуть пошуки нового засобу, який би допоміг йому подолати труднощі, наповнити його натхненням і створити справжню музику навіть в існуючих умовах.

Таким засобом виявляється хвороба. Хвороба – це своєрідний «пакт» з дияволом, нечистою силою. Чи дійсно Леверкюн його зустрів, чи все це були його марення – повинен вирішувати читач. Чорт пропонує «продати час – час злетів й осяяння, почуття звільнення від усього, що гнітить і зв'язує в житті, цілковитої волі, впевненості, легкості, могутності й переможної радості» [2, с. 169]. Неймовірні творчі осяяння, неабияка працездатність музиканта були нібито наслідками цієї хвороби. В останній її стадії, бачачи галюцинації, Леверкюн розмовляє з дияволом, який розкриває йому справжню причину його «геніальності». На межі божевілля він зрозумів – якою має бути музика, непідвладна часу. Фінал роману «Доктор Фаустус» схожий з фіналом трагедії Гете «Фауст». Останній монолог композитора – це монолог пройденого шляху. Але, як і Фауст, герой Т. Манна залишається за межами пізнаною ним еволюції. Бажаного ця угода не принесла, диявол обдурив композитора. Леверкюн поступився правом любити людей і відрізав себе від людства, якому хотів присвятити своє мистецтво.

Мистецтво стає для Т. Манна засобом вираження будь-яких проблем сучасності. На прикладі музики (творчості Леверкюна) Т. Манн аналізує кризовий стан культури ХХ століття: вона пройнята відчуттям зношеності старих форм, спрагою створення нових засобів і перетворення самої природи мистецтва: воно, на думку героя, має стати

«пізнанням». Музика стає тільки переднім планом, засобом, щоб показати становище мистецтва як такого, культури, більш того – людини і людського генія в цю глибоко критичну епоху. Адріан Леверкюн несе в собі біль всієї епохи. Він людина здатна висловити свою епоху в звуках.

Отже, одна з центральних тем роману – образ митця в епоху кризи буржуазної цивілізації – отримує масштабне вираження в романі «Доктор Фаустус». Цей твір – «останнє слово», сказане письменником про роль художника у формуванні людського суспільства, і в цьому сенсі завершує ряд більш ранніх творів Т. Манна, серед яких «Тоніо Крегер», «Трістан», «Смерть у Венеції». Трагедія Адріана Леверкюна – трагедія загибелі гуманістичної традиції. Культура виявилась вичерпаною, безсилою в умовах загального краху цінностей. Змова з дияволом, або відмова від ілюзій – спроба Леверкюна спокутувати собою провину сучасного людства. Він – трагічна жертва свого мистецького покликання.

Література

1. Кургинян М. Романи Томаса Манна (Формы и метод). М. : Худож. лит., 1975. 336 с.

2. Манн Т. Доктор Фаустус: Життя нім. композитора Адріана Леверкюна в розповіді його приятеля. URL: [https:// www. ukrlib. com. ua/ world/ printit.php?tid=3621](https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3621) (дата звернення: 10.03.2019).